

Odluky osob v padesátých letech (únosy v režii československé Státní bezpečnosti)

Pavel Žáček

Únosy jako specifická pracovní metoda někdejších československých komunistických bezpečnostních služeb byly od konce čtyřicátých až do počátku šedesátých let jednou z nejzvláštějších „operativních“ aktivit jejich „boje“ proti „vnějšímu“ i „vnitřnímu“ nepříteli. Přestože to zatím nelze prokázat, je možné na základě různých indicií vyvozovat, že v rámci ministerstev národní bezpečnosti (vnitřní) a národní obrany byl vydán jakýsi centrální pokyn, který podřízeným tajným službám (zejména však Státní bezpečnosti) nařizoval provádět tyto vedle vražd nejbrutálnější operace v poměrně širokém rozsahu.

Rozhodování o výběru unášených osob, organizace těchto speciálních akcí včetně jejich „správného“ načasování bylo z různých důvodů centralizováno ve vedení Státní bezpečnosti (StB). Protože šlo o závažný a nevratný zásah do tzv. agenturně operativní situace v Rakousku, Spolkové republice Německo či Západním Berlíně, musely bezpečnostní špičky každou operaci pečlivě zvažovat, aby v případě potřeby mohly rozvědné a kontrarozvědné součásti StB preventivně či následně reagovat při případném ohrožení dalších „zpravodajských“ či politických zájmů za železnou oponou. Druhým hlavním důvodem byla povinná koordinace se sovětskou Státní bezpečností (MGB, MVP, KGB), a to nejen v případech, kdy „přátelé“ sami byli iniciátoři přeshraničních únosů (v dobové bezpečnostní terminologii „odluky“).

Česká ani světová veřejnost stále ještě není seznámena s úplným seznamem osob, unesených komunistickými tajnými službami do Československé (socialistické) republiky, ani s podrobnou rekonstrukcí těchto tragických případů, případně jejich politicko-bezpečnostním pozadím. Namátkou uvedme přehled těch nejlépe zdokumentovaných či v poslední době publikovaných únosů: Michala Štefuly³ (za přímé spolupráce se sovětskými orgány v srpnu 1946), Josefa Vávry-Staříka (říjen 1949), Gustava Palduse (květen 1950), Wilhelma Söhnela

³ JABLONICKÝ, Jozef; Podoby násilia. Kalligram, Bratislava 2000, s. 57 – 58.

(červenec 1950), Josefa Fuchshubera (duben 1953), Jaroslava Čermáka⁴ (květen 1953), Floriána Vykydala (září 1953), Bohumila Laušmana⁵ (prosinec 1953), Štefana Kiripolského (za spolupráce se sovětskými orgány v srpnu 1954), Anity Moretové (říjen 1954), Jana Havlíka (červen 1956), Josefa Vicena⁶ (květen 1957), Imricha Suckého⁷ (září 1957), Nikifora Horbanjuka (září 1958), Dietera Konieckého (leden 1961) a Emila Švece (říjen 1962).⁸ Obdobně je nutné uvést některé z uvažovaných, plánovaných anebo nedokončených únosů: Vladimíra Pekelského (1949), gen. Františka Moravce (1950 a zřejmě i později), Rudolfa Krupičku (září 1954), Ottu Gráfa (únor 1956), , Stěpana Banderu (listopad 1958 - 1959), Julia Firta (listopad 1959), Jana Vlčka (září 1960), Ferdinanda Durčanského (1947, listopad 1959 - 1962), Josefa Mašína⁹ (květen 1962), Charlese Katka (prosinec 1960 - 1962), Bohumíra Bunžu (březen 1961), Karla Černého (?), jakéhosi Auersbacha (říjen 1960) a neidentifikovaného příslušníka Spolkové zpravodajské služby BND s iniciálami T. T. (před prosincem 1962).

Stranou ponechejme zajímavý problém, proč je o řadě z nich tak málo známo, případně proč se komunistické špičky rozhodly je unášet. Obraťme pozornost ke jménům Josefa Vávry-Staříka (1903 – 1952), Viléma (Wilhelma) Söhnela (1909 – 1982), Bohumila Laušmana (1903 – 1963), Josefa Vicena (1921) a Nikifora Horbanjuka (1891 – 1972). Bývalého partyzána J. Vávru–Staříka s představitelem kulturního aparátu Úřadu říšského protektora V. Söhnelem, podobně jako pomocníka americké zpravodajské služby J. Vicena i přestárlého ukrajinského exilového předáka a někdejšího agenta Sicherheitsdienstu N. Horbanjuka (a zčásti i B. Laušmana) spojují stejní organizátoři a vykonavatelé únosů. V prvních dvou případech jsou to příslušníci a spolupracovníci původní podoby čs. komunistického zahraničního zpravodajství – sektoru a skupiny BAB pplk. Oskara Valeše a v případech dalších příslušníci rozvědné I. i kontrarozvědné II. správy a špičkový agent této

⁴ BEDNÁŘOVÁ, Marta; Z pekla se neutíká. Zpověď tajného agenta a příslušníka cizinecké legie Jaroslava Čermáka. Akcent, Třebíč 2001, s. 63.

⁵ PAGÁČ, Štefan; Svědek z cely číslo 13. New York 1979, s. 24 – 25; BITTMAN, Ladislav; Špionážní oprátky. Pohled do zákulisí československé zpravodajské služby. Mladá fronta, Praha 1992, s. 144.

⁶ VICEN, Jozef; Vo víroch rokov, 1938 – 1988. Lúč, Bratislava 1999, s. 227 – 232.

⁷ STRÖBINGER, Rudolf; Rudá zrada. Archivy odhalují pravdu o partyzánském hnutí. Votobia, Olomouc 1998, s. 60 – 64.

⁸ ŽÁČEK, Pavel; Rakouský pašerák agentem StB. Únosy v režii politické policie. In: Revue Proglas (2001), č. 8, s. 24.

⁹ MAŠÍNOVÁ, Zdena; MARTIN, Rudolf; Čtyři české osudy. Tragický úděl rodiny Mašínovy. Paseka, Praha – Litomyšl 2001, s. 280 – 283.

součástí, jenž působil v rámci agenturní sítě Státní bezpečnosti nejprve po krycím jménem „ARNO“, posléze „LEO“, od 28. února 1964 „KARL“ (někdy též „KAREL“) a nakonec „KAROLINA“.¹⁰

Josef Vávra-Stařík se do zorného pole rozvědky dostal díky přesvědčení vedení Státní bezpečnosti, že byl iniciátorem vraždy vysokého představitele aparátu Komunistické strany Československa Augustina Schramma. Rezident sektoru BAB legalizovaný jako 2. tajemník velvyslanectví v Paříži kpt. Štefan Kubík (krycím jménem „PERRIER“) se k akci později vyjádřil: „Dostal som za úkol odstrániť Vavra S t a ř i k a v Paříži. S týmto úkolom som nesúhlasil a navrhol som, že môžem cestou agenta priviesť Vavra S t a ř i k a živého do republiky, čo sa aj uskutočnilo.“¹¹ Na jaře 1949 totiž Kubík získal ke spolupráci Karla Bartáčka (1916), který pod krycím jménem „KAZY“ předával zprávy o činnosti Vávry-Staříka i dalších exulantů. Ve zprávě z června 1956 je potvrzeno: „V r. 1949 byl Arno HAISEM uvědoměn o tom, že legalisovaný člen čs. vyslanectví v Paříži, Štefan KUBÍK, je příslušník MV a protože měl úmysl vrátit se do ČSR, vstoupil s ním ve styk a nabídl mu za umožnění návratu podávání zpráv o čs. emigračním vedení ve Francii. Tato jeho nabídka po schválení MV [zřejmě ministrem vnitra – pozn. aut.] byla přijata.“¹²

Po svém zatčení vypovídal Oskar Valeš (1912 - ?) alias „KOVÁŘ“ o činnosti svých podřízených proti „emigraci“ ve Francii následovně: „Hlavními a pravidelnými spolupracovníky byli Karel Bartáček, býv. interbrigadista a býv. por. SNB, který uprchl po únoru 1948 do Francie, kde byl Kubíkem získán a zavázán ke spolupráci... Mimo těchto měl ještě jednoho spolupracovníka stálého, který byl český obchodník a řadu různých nahodilých informátorů z krajské kolonie.“ Informace zasílané do Prahy o českém exilu byly jak rázu zpravodajského, tak i informativního. „Zpravodajské poznatky se týkaly všeho, co bylo kolem býv. nár. soc. poslance Bartoše a jeho podniku ‚MARYŠA‘, o Arno Haisovi, Vávrovi – Staříkovi, rozporech mezi jednotlivými emigračními skupinami i jednotlivci...“¹³

Konkrétním iniciátorem akce byl přednosta Skupiny I – Bezpečnost Jindřich Veselý

¹⁰ J. Vicen ho ve svých vzpomínkách (viz pozn. 4) identifikoval pouze jako Huberta S. (1928 – 1992). Příjmení Schiestl uvedl až v 11. díle televizního seriálu Československo ve zvláštních službách (Vzestup a pád Rudolfa Baráka), odvysílaném ČT 25. 4. 2002.

¹¹ Archiv Ministerstva vnitra ČR Praha (dále jen AMV ČR), ZV-4, O. Valeš, sv. 4. Vyjádření krajského velitele StB v Žilině Š. Kubíka z 14. 5. 1951.

¹² A MV ČR, fond A8, inv. j. 248. Zpráva Inspekce ministra vnitra o přešetření stížnosti Karla Bartáčka z 25. 6. 1956. IMV evidentně ve svých závěrech vycházela z agenturního svazku agenta „KAZY“.

¹³ AMV ČR, ZV-4, O. Valeš, sv. 1. Zápis o výpovědi O. Valeše z 30. 1. 1952.

(1906 – 1964), který na jaře 1949 vydal veliteli rozvědky „ústní příkaz“, aby sektor BAB zavraždil Vávru-Staříka. Na základě „tohoto příkazu“ Valeš ihned nařídil „*potřebné přípravy k provedení vraždy*“. Především nechal Vávru-Staříka v Paříži agenturně rozpracovat a pak se „*postaral o získání prostředku*“ k jejímu vykonání. Vešel „*ve styk*“ s přednostou sektoru BAT plk. Karlem Smíškem, u něhož nechal připravit jed „*k otrávení osoby*“. Již po několika dnech Valeš údajně poznal, že technický sektor není schopen potřebný jed udělat, a pokusil se získat jiný prostředek k vraždě. Kromě zajištění pistole s tlumičem pověřil jednoho svého podřízeného k zakoupení dýky.¹⁴ Podle zpráv od agenta „KAZY“ se Vávra-Stařík připravoval na cestu do Vídně, odkud prý „*měl spojení do ČSR*“, s tím, že by poté pokračoval do Jugoslávie. „*Po zhodnocení těchto zpráv vyšlo najevo, že příjezdem Vávry-Staříka do Vídně naskytá se příležitost dostat jej na naše území živého. Z toho důvodu odebral jsem se k Jindrovi Veselému, kterému jsem sdělil, že máme možnost dostat Vávru-Staříka do Československa živého. Jindra Veselý s mým návrhem souhlasil, čím se pozměnil jeho příkaz a Vávra-Stařík nebyl zavražděn, avšak byl v září neb říjnu 1949 převezen na naše území a předán Státní bezpečnosti.*“¹⁵

Josef Vávra-Stařík se v Paříži nacházel ve zvláštním rozpoložení. Československý exil ho zřejmě kvůli jeho rozporuplné minulosti nepřijal tak, jak si představoval (a ani postoj francouzských institucí nebyl jednoznačný), a tak se podle svého tvrzení kromě možnosti odjezdu do Norska, Jugoslávie či dokonce do Asie zabýval i myšlenkou na návrat do Československa. „*V Paříži jsem viděl nemravné chování vedoucích emigrace a když byla publikována amnestie pro ty, kdož utekli za hranice, v domnění, že zatykač na mne jistě byl již vysvětlén a že byl odvolán [...], jsem se přihlásil na čs. konsulátu [...], vyžádal si návratný pas a měl v úmyslu vrátiti se do ČSR.*“ Po krátké době byl Vávra-Stařík vyrozuměn, že obdržel amnestii; zároveň však tisk přinesl zprávu, že je souzen v souvislosti s vraždou A. Schramma. Vyčkal ve Francii rozsudku a po svém odsouzení k trestu smrti in absentia se do vlasti samozřejmě nevrátil.

¹⁴ Jiný vedoucí představitel Státní bezpečnosti zástupce J. Veselého Bedřich Pokorný měl prostřednictvím Miroslava Picha-Tůmy zajistit pro provedení akce bývalého partyzána Švece, který byl v zajišťovací vazbě. Viz KAPLAN, Karel; Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948 – 1956. Doplněk, Brno 1999, s. 222.

¹⁵ AMV ČR, ZV-4, O. Valeš, sv. 1. Zápis o výpovědi O. Valeše z 17. 7. 1952. V jiné výpovědi Valeš celou operaci komentoval poněkud jinak: „*Soudruh Veselý dával Valešovi rovněž příkazy, které práci rozvědky jednak brzdily, jednak rozvědce nepřislušely. Takový byl například příkaz zavraždit v Paříži Vávru-Staříka, což byla záležitost velmi nebezpečná též politicky, a bylo štěstí, že se podařilo Staříka dostat do rukou rozvědky živého.*“ KAPLAN, K.; c. d., 222.

Vávra-Stařík posléze označil svůj pobyt ve Francii ze nemožný. „Viděl jsem všechno svinstvo zenklo-hitlerčků [!] za hranicemi a jejich koncepci, která byla vražedná a která koncipovala návrat těžkého kapitalismu. Jejich moc byla značná. Opírali se o loži zednářskou na Rue Cadet, působili mi těžkosti s povolováním pobytu a když dostal jsem ultimatum podřídit se nebo že budu vypovězen, rozhodl jsem se odejti do Norska nebo Jugoslavie, kde jsem čekal lepší poměry, protože šlo o státy dle mého s náplní jakéhosi socialismu.

V Jugoslavii sliboval jsem si postavit proti Radě Svobodného Československa protiklad a útočiti na ně a poukazovati na jejich snahy...“

Zajímavé je v této souvislosti tvrzení, že se v blíže neuvedené době „snažil [...] dostat do styku s pověřencem Stb v Paříži Kubíkem...“. Dopis adresovaný rezidentu Kubíkovi, v němž „nabízel spolupráci v zahraničí proti emigrační panštině“ se však prý „druhý den“ ocitnul v rukou francouzského ministerstva vnitra.¹⁶ „Byl jsem potom vyslýchán. I to byl důvod, abych urychleně odejel. Kdyby se mi nezdařilo dostat se do Jugoslavie, chtěl jsem do Pakistanu, nebo zůstat v Rakousku, kde jsem měl slíbeno zaměstnání.“

Do Rakouska Vávra-Stařík odejel „v dohodě“ s Karlem Bartáčkem, o němž netušil, že je agentem „KAZY“, a který mu „nabídl pomoc“ na jugoslávském konsulátu ve Vídni. Koordinátorem a vedoucím celé akce byl Valešův zástupce špkt. Jiří Šindelář¹⁷ (1912-1999) alias „MODRÝ“, který instruoval legačního tajemníka a hlavního spolupracovníka sektoru BAB na čsl. zastupitelském úřadě ve Vídni JUDr. Jiřího Ondráčka (nar. 1925; používal krycí jména „Silvestr Štěpánek“ a „Michal Kirchmajer“). Zbytek vypověděl samotný Vávra-Stařík: „Ve Vídni byl jsem však na ulici zatčen atachém čsl. vyslanectví dr. Ondráčkem a jeho společníky, v noci dopraven na čs. hranici a tam předán orgánům Stb. Při zatčení jsem se nebránil. Také jsem nikdy nepoužil této skutečnosti a byl jsem téměř rád, že má odysea za hranicemi končí. Bartáček byl zatčen se mnou.“¹⁸ Jak je uvedeno v již citované zprávě z června 1956, nevyšel z celé akce příliš dobře ani spolupracovník „KAZY“. „Jmenovaný byl zainteresován do případu Vávra-Stařík a na základě daných úkolů se přičinil o to, že jmenovaný mohl být dopraven do ČSR. Před ukončením této akce však byl při pokusu

¹⁶ K. Kaplan ve své práci cituje poněkud zkomolenou verzi výslechu Vávry-Staříka. Tamtéž, s. 223.

¹⁷ AMV ČR Brno-Kanice, personální spis J. Šindeláře. Hlášení ministrovi národní bezpečnosti L. Kopřivovi z 31. 7. 1950 (viz příloha č. 1).

¹⁸ AMV ČR, V 2646 MV. Choc Milan a spol., podsvazek 13/I. Protokol z výslechu J. Vávry-Staříka z 3. 8. 1951. J. Ondráček v několika rozhovorech z poslední doby přiznává pouze schůzku vzešlou z iniciativy Vávry-Staříka, kterou „služebně“ nahlásil. Vávra-Stařík zřejmě nebyl unesen při jejich prvním setkání ve Vídni (oba dva se znali z předúnorové doby), ale při následujícím. Interview s J. Ondráčkem ze srpna 1999.

přechodu hranic do záp. Německa, kde se měl spojit s Vávrou-Staríkem, zadržen francouzskou policií, vyslýchán špionážní ústřednou a je podezření, že byl již tehdy touto převerbován.“ Důvěra rozvědky však zatím ještě nebyla narušena natolik, aby mu byl zastaven jeho pravidelný měsíční příjem ve výši 8500 Kč (ve staré měně).¹⁹

V červenci 1949 byl Jindřichem Veselým před skupinu BAb „postaven“ další úkol – unést Viléma Söhnela; Státní bezpečnost se totiž na základě analýzy dosavadního stavu vyšetřování tzv. Krčmaňské aféry domnívala, že tato osoba „je klíčem k vyřešení případu „Atentát““.

Vilém Söhnel podle závěrečného hlášení ministru národní bezpečnosti Ladislavu Kopřivovi „žil nejprve ve Vídni, pak se přestěhoval do Salzburgu, kde bydlel nehlášen u inspektora rakouské kriminální policie, a od něho se později odstěhoval do Mnichova“. Objekta akce „MAX“, o kterém rozvědka až dosud neměla „téměř žádných poznatků“, bylo nutno sledovat „s velmi omezeným vlastním aparátem v Rakousku, později v Mnichově, abychom zjistili, kde žije a pracuje...“ Sledování bylo podle O. Valeše „velmi obtížné a pevně zachytit jeho stopu“ se aparátu rozvědky podařilo teprve v listopadu 1949. „Potom nastalo stadium zjišťování jeho pohybu, styků a zvyků. Ukázalo se, že Söhnel, který čas od času žil na falešné dokumenty, je velmi opatrný a práce po této linii šla jen pomalu kupředu. – Teprve po skončení tohoto stadia jsme mohli začít s přípravou a konečně s realizací.“²⁰

Dne 1. prosince 1949 nastoupil ke skupině BAb škpt. Alois Samec (1909 – 1968), dosavadní vedoucí obrany aparátu Státní bezpečnosti, dlouholetý spolupracovník sovětské zpravodajské služby, který prováděl speciální operace již v době občanské války ve Španělsku. Přednostou Valešem byl pověřen provést reorganizaci vysunutých agenturních pracovišť – tzv. VASů, ofenzivně pracujících proti Rakousku a Německu. V jarních měsících roku 1950, pravděpodobně dubnu nebo v květnu, potřeboval Valeš „z příkazu Jindry Veselého ukončit případ Söhnela“. Po dohodě se svým zástupcem Šindelářem vybral jako nejvhodnějšího „pro tento případ“ právě A. Samce a pověřil ho, „aby z Vídně řídil tuto akci“²¹. Valeš své rozhodnutí (podle jedné verze jako příkaz ministra) Samcovi sdělil koncem května 1950, včetně informace o tom, že akci řídí Šindelář, který mu měl dát podrobné pokyny. „Se Šindelářem jsem jel na Barrandov a cestou přistoupil řídící orgán [Karel] Masopust [1922-1993; krycím jménem „ŠAFÁŘ“], s nímž bylo vše podrobně projednáno.“²²

¹⁹ AMV ČR, fond A8, inv. j. 248.

²⁰ AMV ČR Brno-Kanice, personální spis J. Šindeláře.

²¹ A MV ČR, ZV-4, O. Valcš, sv. 1. Zápis výpovědi O. Valeše z 3. 9. 1951.

²² A MV ČR, ZV-4, O. Valcš, sv. 2. Zápis výpovědi A. Samce z 12. 1. 1952.

Na obědě v restauraci U Křištofa jim Šindelář sdělil, „že se jedná o únos člověka, který žije v Mnichově a dojíždí do Salzburgu“. Zároveň zdůraznil, že jde o akci celostátního významu a informoval Samce o tom, co o něm již rozvědka věděla.²³ Krátce na to měl Samec odejet do Rakouska „s úkolem dostat v co nejkratší době do ČSR Söhmela, který měl v roce 1947 poslat známé krabice s pekelnými stroji třem býv. ministrům“. Asi po dalších třech měsících poslal Valeš do Vídně ještě Šindeláře, „aby přímo na místě rozhodl a dokončil,“ stanovený úkol. „Samec přesto svůj úkol ve Vídni splnil.“²⁴ Samec to posléze komentoval: „Když se úkol měl již skončit, přijel se Šindelář informovat, kdy akce skončí. Zdržel se 3 dny, při čemž měl denně se mnou i Masopustem schůzky [...] Jedinou věc, kterou provedl před skončením akce, bylo, že opatřil od vyslanectví auto.“²⁵

Této speciální akce se tedy z aparátu skupiny BAB zúčastnili zástupce přednosty a velitel operativy mjr. Jiří Šindelář, velitel VASů škpt. Alois Samec a ppor. Karel Masopust, dále tři spolupracovníci (o jejichž činnosti zřejmě Samec nevěděl, nebo alespoň ne v úplnosti), jejichž krycí jména začínala „F.“, „H.“ a „K.“ Ze zprávy Inspekce ministra vnitra z června 1956 vyplývá, že na akci, jejímž účelem bylo „zjištění a přivedení býv. přisl. SS Söhmela do ČSR“, se opět podílel agent Karel Bartáček. „I tato akce jeho přičiněním skončila úspěšně.“²⁶ Podle charakteristik dvou ze tří využitých agentů (agent H. „nám propůjčil svůj vůz“), resp. informace o agentovi F., který měl být ve špatném zdravotním stavu vyslán na měsíční rekreaci do Tater, se lze domnívat, že je zde zmíněn právě Bartáček (možná, že jde o záměnu F. – K[azy]).²⁷ Jeho léčení TBC totiž po dobu spolupráce hradila Státní bezpečnost, a to včetně pobytů v různých sanatoriích. Na některých pomocných úkonech se zřejmě podílel i odborový rada na vídeňském vyslanectví Vladimír Šebestík (1903), až do svého přeložení 16. října 1949 na ústředí ministerstva zahraničních věcí nadporučík SNB.²⁸

Závěrečná zpráva pro ministra Kopřivu pokračovala: „Po proniknutí do Söhmelova úzkého rodinného kruhu se tohoto podařilo vylákat na cestu z Mnichova přes Salzburg a Linec do Vídně. Na této cestě byl na naši žádost zadržen 28. 7. 1950 při přejezdu

²³ A MV ČR, ZV-4, O. Valeš, sv. 4. Vyjádření A. Samce k O. Valešovi, b. d.

²⁴ A MV ČR, ZV-4, O. Valeš, sv. 1. Zápis výpovědi O. Valeše z 3. 9. 1951.

²⁵ A MV ČR, ZV-4, O. Valeš, sv. 2. Zápis výpovědi A. Samce z 12. 1. 1950. Auto si půjčil od agenta, jehož krycí jméno zřejmě začínalo „H.“, a který za to obdržel odměnu ve výši 5000 šilinků.

²⁶ AMV ČR, fond A8, inv. j. 248.

²⁷ AMV ČR, Brno-Kanice, personální spis J. Šindeláře. Agent „K.“ měl dostat 2000 šilinků.

²⁸ AMV ČR, fond H-788-2. Záznam o pohovoru I. náměstka ministra vnitra J. Kudrny s A. Samcem z 29. 1. 1963.

z amerického do sovětského pásma sovětskými pohraničními orgány, spolu s agentem CIC, bývalým důstojníkem SS Reichradem.“²⁹ Zajištění proběhlo „na demarkační čáře“ u Mauthausenu; československým orgánům byl předán v Kaplicích.³⁰

Když Samec hlásil svému veliteli výsledek své mise, řekl Valeš, že je pověřen ministrem L. Kopřivou poděkovat „za řádné splnění úkolu“ a oznámil mu, že ho chtěl „za tuto práci“ navrhnout k povýšení. Zjistil však prý, že má vysokou hodnotu štábního kapitána a že by „s. ministr [...] povýšení na majora nepodepsal“.³¹ Přesto pplk. Valeš 31. července 1950 v rámci již citovaného hlášení ministru národní bezpečnosti navrhoval s odkazem na „úspěšné ukončení“ akce „MAX“ povýšení J. Šindeláře na podplukovníka; obdobně dalším zúčastněným příslušníkům „centrály“ ppor. K. Masopustovi a špkt. A. Samcovi buď povýšení anebo vyslovení pochvaly.

Teprve v polovině roku 1953 došla Státní bezpečnost k závěru, že únos V. Söhnela byl omyl. V návrhu na jeho propuštění ze 23. května 1953 stojí: „V průběhu dalšího vyšetřování nebyla však Söhnelovi prokázána žádná trestná činnost [...] jmenovaný byl určen na odsun [...] Po propuštění aby byl předán cizineckému oddělení [...] a vyhoštěn do Rakouska.“ O tři dny později dne náčelník krajské správy StB Praha požadoval: „žádám [...] provedení vyhoštění Wilhelma Söhnela, nar. 25. 11. 1909 v Rychvaldově, posledně bytem Landshut-Neustadt 352. Vyhoštění proved'te ilegálně do Rakouska, podle vašeho časového plánu...“ Celá operace „MAX“ byla administrativně zakončena záznamem o vyhoštění z 28. května

²⁹ AMV ČR Brno-Kanice, personální spis J. Šindeláře.

³⁰ AMV ČR, V-320. Životopis sepsaný s W. Söhnelem 22. 5. 1953. Legenda při zajištění zněla, že bude přečtena jeho „okupační činnost v ČSR“.

³¹ AMV ČR, ZV-4, O. Valcš, sv. 4. Vyjádření A. Samce k O. Valešovi, b. d. Počátkem šedesátých let A. Samec vypovídal: „Já jsem už tak od r. 1949 cítil tlak na to, abych šel z bezpečnosti, snad to bylo od Slánského a když jsem pak jel do toho Rakouska, tak jsem tam jel s pocitem, že tam má(m) být oddělán. Já také když jsem odjížděl si stanovil zvláštní podmínky, řekl jsem že tam pojedu, udělám to, ale s nikým z našich orgánů se nebudu stýkat, že neřeknu adresu, kde jsem. Sešel jsem se tam jen s jedním naším orgánem na sovět. vyslanectví, to byl Šindelář...“ A dále: „Jako vedoucímu VASU byl mi někdy počátkem léta 1950 uložen Švábem [sic!] stranický úkol, abych z Mnichova unesl nějakého muže, na jeho jméno si dnes již nevzpomínám, který je prý pro stranu velmi cenný. V té době na základě různých malých příznaků u mě vznikl pocit, že jsem někomu v bezpečnosti nepohodlný a že by se mě rád zbavil. Proto, když Šváb přišel s tímto příkazem, domníval jsem se, že mám být tímto způsobem likvidován. Práci jsem přijal s podmínkou, že nikomu nesdělím místo svého pobytu, ani formu provedení. Podmínky byly přijaty, práci jsem vykonal a to právě v období, kdy v Salzburgu probíhal proces proti polskému kapitánu Baumanovi a jeho komplicům, který za organizování únosu byl odsouzen k trestu smrti. Odměnu za vykonanou práci jsem nedostal žádnou.“ A MV ČR, H-788-2. Záznam o pohovoru z 29. 1. 1963; dopis A. Samce I. NMV J. Kudrnovi.

1953, realizovaném za asistence příslušníka útvaru Pohraniční stráž 3366 České Velenice. „Vyhostění bylo provedeno bez závad.“³²

První zmínka o tom, že se skupina BAB pod velením přednosta pplk. O. Valeše-KOVÁŘE zajímá o osobu někdejšího předsedy čs. sociální demokracie a místopředsedy vlády Bohumila Laušmana, nese datum 10. ledna 1950, krátce po jeho útěku z Československa. Zprvu rozvědka zachycovala zprávy zahraničních médií; později – prokazatelně však až koncem července 1952 - správa ZPR pod vedením špkt. Josefa Bočka-BLAŽKA směřovala do Laušmanova okolí své zahraniční spolupracovnice.

Ze zprávy o Laušmanovi zpracované 22. září 1952 vyplývá, že byl pod „agenturní kontrolou“ vídeňského spolupracovníka čs. rozvědky s krycím jménem „GÜNTNER“.³³ „Dne 18. 8. 1952 poslal náš spolupracovník Gü[nter] po Jírovovi dopis L., kde mu předal zprávy o církevním životě v Rakousku. Za toto mu L. poděkoval a vzkázal, že potřebuje zprávy z ČSR všeho druhu, za které mu bude vděčný. Spolupracovník Gü. byl v osobním styku s L. a dal tomuto svou vídeň. adresu, aby jej příležitostně navštívil...“ Sledovány byly především jeho kontakty na představitele západoevropské politické i zpravodajské sféry a čs. exulanty.

Z několika zachovaných překladů agenturních zpráv z období prosinec 1952 – listopad 1953 vyplývá, že původní název akce byl „ALEX“ (ve dvou zprávách je Laušman označen krycím jménem „GEORG“ či „G.“). První záznam „Meine Reise zu L.“, respektive jeho český překlad z 13. prosince 1952, pochází od vídeňského agenta čs. rozvědky. Další, datovaný 28. dubna 1953, „Reisebericht über den Besuch bei Alex“ je opět od agenta z Vídně a 21. července 1953 ho přeložil příslušník referátu Rakousko ppor. Jiří Stejskal-BORECKÝ.

Na jednu z klíčových zpráv z Rakouska s datem 25. září 1953, nasvědčující dlouhé a pečlivé přípravě únosu, poznamenal por. Václav Louda-LINHARD pro kolegy z operativy I. správy MV: „S. Letáček [!] vytěže velmi pečlivě, aniž byste dekonspiroval spolupracovníka pro studijní odbor. Vytěžení ať provede s. Studnička. Před odesláním studij. odboru mi vytěžení předložte a tuto zprávu vraťte.“ Agent si podle vlastního hlášení snažil připravit vhodnou pozici pro Laušmanovo znehybnění: „Začali jsme nyní jíst a pít. Přezkoušel jsem, jak to trvá dlouho, než je GEORG opilý a zda má kromě normálních okolností těžkosti přivodit si opici. Tohoto večera jsem to měl lehčí. GEORG rozradostněn skutečností, že má narozeniny [ke schůzce tedy došlo 30. srpna 1953 – pozn. aut.], nechal si ode mne přivést [!] pořádnou opici. Pili jsme nejdříve každý 3 srbské slivovice, potom tři litry vína a na to opět

³² AMV ČR, V-320. Návrh na propuštění, schválený 23. 5. 1953; záznamy o vyhoštění z 26. a 28. 5. 1953.

³³ Vlastním jménem Herman Rauscher (1909 – 1978); jeho krycí jméno bylo posléze změněno na „LEITNER“ a „MARET“.

slivovici. Teprve v tomto okamžiku byl GEORG tak opilý, že při povstání klesal a všelijaké hlouposti začal vyprávět. Měl jsem však při tom jednu těžkost, že když vypil sklenku, také já jsem musel sklenici vyprázdnit. Vypil tedy slivovici a litr vína, musel jsem totéž učinit i já. Jinak se zdráhal dále pít. Nelze se tedy divit, že ke konci já jsem nebyl schopný [ničeho schopen – pozn. aut]. Je to bohužel velký nedostatek a dodnes nevím, jak tomu předejít...“

Poslední příprava k únosu B. Laušmana proběhla téměř dva měsíce před jeho uskutečněním. Dne 11. listopadu 1953 přeložil kpt. Milouš Vejvoda-BARTOŠ zprávu agenta „GÜNTER“ o návštěvě Salzburgu vykonané 29. října 1953: „*Odpoledne jsem strávil prohlídlením bytu G[EOGA] pro provedení akce social.[?]. Když půjde normálním způsobem ze Salzburgu do G.(Gniglu) - tj. když ho nikdo nepoveze ani když nepůjde pěšky, má od zastávky autobusu ke svému asi 6 min. chůze. Když vystoupí, jsou na cestě nazpět do S[alzburgu] po levé ruce dva hostince. Oba jsem navštívil a oba jsou pro akci vhodné [...] G[EOGA], se kterým jsem o obou hostincích hovořil, prohlásil, že jsou to 'špinavé špeluňky' [...] Na cestě ze zastávky k bytu G[EOGA] leží ještě kavárny Schlingerhof (tam jsem s ním již byl a tam ho dobře znají) [...] Našel jsem však jiný, velmi vhodný hostinec. Jak jsem ji zjistil, tam ho neznají a také já tam nejsem znám. Tento hostinec [...] leží o samotě, je velmi útulný. Dostane se tam víno, pivo, kořalka [...] Cesta k hostinci je špatně osvětlena [...] Pro opilého to musí být úplná šťastná náhoda, když na linecké ulici nalezne taxi. Ovšem jak dostaneme G[EOGA] do kopce? [...] Bylo by to ideální místo pro plán. Nevím ale, jak ho tam dostat na náhodné setkání...“*

Plán byl tedy jasný již koncem října 1953. A nikoliv jen v hrubých rysech: „*Večer jsem G[EOGA] očekával před hotelem [...] Navrhl 'U Nováků'. Abych u něho nevbudil nejmenší podezření, šel jsem tam s ním. V aktovce jsem měl láhev vína. Vyprávěl jsem mu o tom již na ulici a řekl jsem, že je to mé domácí víno a že uvidí, jak je dobré. U Nováka jsme kromě jídla zkonsumovali dvojitou slivovici, poté každý sklenku piva, poté tři půlitry jihotyrolského červeného vína. Potom jsme pili láhev, kterou jsem přinesl s sebou a nakonec po mocca ještě koňak. Jeho stav po tom všem byl veselý, hovorný, poněkud nejistý, ale v žádném případě takový, aby se to jen z poloviny hodilo pro plánovanou akci. Kromě toho jsem s překvapením zjistil, že ani jednou za večer nemusel odejít na toaletu. To je osudné. Protože mně celý večer vykládal věci o špionáži a podvratné práci proti ČSR, hovořil ku mně nakloněn, polohlasně. Protože umí špatně německy, všechno opakoval třikrát, nepustil mně z očí. Tento večer jsem hodně používal cigaretovou špičku a zapalovač. Jen jsem si chtěl zkusit přiblížit s těmito předměty k jeho sklence. Ani jednou se mě to nepozorovaně nepodařilo za celý večer. Proto navrhuji, abych do vína, které s sebou přinesu také při akci, také něco*

namíchal, co by povzbudilo činnost močového měchýře. (Potom bychom oba museli velmi pilně běhat na záchod.) V každém případě si na používání špičky a zapalovače z mé strany již zvykl...“³⁴

Dne 18. prosince 1953 konečně ministr vnitra Rudolf Barák schválil návrh na provedení únosu, který měl podle verze z ledna 1969 připravit a provést „pracovník rezidentury“ I. správy MV, legalizovaný na postu 3. tajemníka čs. vyslanectví Miroslav Nacvalač-KUBEŠ (1923 - 1965). *„Dále při provádění akce únosu byli přímo aktivně zúčastněni tři spolupracovníci vídeňské rezidentury Günter, Ha[c]ke a Kozák [...] Operace únosu proběhla následovně: spolupracovník Günter měl přátelský styk s Bohumilem Laušmanem na území Rakouska a požíval jeho důvěru. V den operace [23. prosince 1953 – pozn. aut.] při návštěvě u Bohumila Laušmana mu dal Günter do alkoholického nápoje chemický přípravek, jehož požitím byl Laušman uveden do takového stavu, že byl ovladatelný. Pak byl Bohumil Laušman dopraven motorovým vozidlem ze Salzburgu do Vídně a diplomatickým vozidlem až na území ČSSR [sic!]...“³⁵*

Verzi – ovšem z druhé ruky – bylo publikováno více. Ladislav Bittman například tvrdí, že akce se účastnil kromě „GÜNTERA“ ještě další spolupracovník čs. rozvědky.³⁶ Posledním přímým dokumentem je záznam npor. M. Nacvalače-KUBEŠE z 29. prosince 1953 určený náčelníkovi správy vyšetřování MV pplk. Milanu Moučkovi: *„Dne 24. prosince 1953 (od 2.10 do 8.45 hod.) jsem prováděl eskortu Laušmana. Tento byl ještě pod vlivem požití alkoholu a jeho chování a jednání nasvědčovalo tomu, že si není vědom toho, co se s ním děje. Mluvil velmi nesouvisle a se zřejmými potížemi. Přeskakoval z problému na problém a vedle naprostých nesmyslů a fantazií, hovořil o věcech, které se shodují s našimi poznatky a skutečně se udály, jakož i o přípravě některých jednání a akcí [...] Závěrem upozorňuji, že LAUŠMAN dal během cesty několikrát najevo, že je přesvědčen, že jedná s američany [!], kteří ho vezou na nějaké jednání do Innsbrucku, později dokonce do Itálie.“³⁷*

Tajným rozkazem ministra vnitra č. 194/1953 byla Rudolfem Barákem vyslovena pochvala „za úspěšné splnění mimořádně důležitého úkolu“ náčelníkům I. a IX. správy MV plk. Jaroslavu Millerovi a plk. Karlu Smíškovi; příslušníci operativní skupiny správy

³⁴ AMV ČR, ZV-127, oper. podsvazek 1.

³⁵ AMV ČR, fond A 8/II, inv. j. 79; naposledy citováno v: LUŽA, Radomír; Československá sociální demokracie. Kapitoly z let exilu 1948 – 1989. ČSDS – Doplněk, Praha – Brno 2001, s. 63. Celý dokument viz příloha č. 2.

³⁶ BITTMAN, Ladislav; Špionážní oprátky..., s. 144 – 145.

³⁷ AMV ČR, ZV-127, oper. podsvazek 5 (viz příloha č. 3).

zahraničně politické rozvědky ještě kromě pochvaly obdrželi peněžité dary – kpt. Miroslav Nacvalač 6000 Kčs, mjr. František Kubík 3000 Kčs, mjr. Miloslav Vejvoda 2000 Kčs, kpt. Václav Louda a Bohumír Motejlek po 2000 Kčs.³⁸

Na přípravách únosů – řízených z pražské centrály rozvědky (I. správa MV) a kontrarozvědky (zejména II. správa MV) – se podíleli nejenom vybraní rozvědní agenti, ale i tajní spolupracovníci „vnitřní“ Státní bezpečnosti (kromě zmíněné II. správy hlavně V. správa MV provádějící mj. kontrolu dopravy), včetně podřízených krajských odborů (za všechny jmenujme bratislavský odbor „Dunaj“, podílející se na organizování únosů z Vídně). S jistou mírou nadsázky je dokonce možno říci, že kontrarozvědné útvary s rozvědkou na teritoriu německy mluvících zemí soupeřily i v této specifické oblasti „operativní“ činnosti.

Přestože originál svazku jednoho z klíčových agentů „KARLA“ není bohužel zachován, je možné si, na základě v archivu ministerstva vnitra nalezeného rozboru spolupráce z počátku roku 1968, který analytikové StB zpracovali na základě jeho 5725 stran, vytvořit obrázek o podstatné části dramatické spolupráce rakouského státního příslušníka Huberta Schiestla (1928 – 1991) s československou Státní bezpečností.³⁹

„KARL“ se narodil v rakouských Tyrolích, tradičně pašeráckém kraji, což zcela zásadně ovlivnilo jeho život. Jako patnáctiletý byl povolán ke službě v Todtově organizaci a později za války – podle StB – sloužil u protitankového oddílu Waffen SS v Itálii. Po válce byl jako zaměstnanec rakouských státních drah zadržen při pašování nejprve v Itálii (1953) a později i v Jugoslávii (1954). S dalšími pašeráky krátce nato začal pašovat i za železnou oponu – do Maďarské lidové republiky. Díky tajné spolupráci jednoho svého pomocníka Kurta T. s maďarskou Státní bezpečností (později též agent StB „ALFONS“) byl zadržen a pod krycím jménem „PUSKAS“ získán ke spolupráci. Místo finanční odměny jim maďarská Bezpečnost povolovala bezcelní dovoz nedostatkového zboží, které s vysokým ziskem prodávali. „PUSKAS“ podle informací StB pomohl maďarským kolegům „likvidovat síť

³⁸ Po 1000 Kč dostali i příslušníci IX. správy MV por. Vratislav Podzemský a por. Miloslav Kratochvíl. Tajný rozkaz ministra vnitra č. 194 z 29. 12. 1953. I. správa MV ovlivnila tragický osud B. Laušmana i mnohem později; v době kdy hrozilo nebezpečí, že by mohl být propuštěn, zpracovalo vedení rozvědky 9. 7. 1962 přepis, ve kterém stálo: „*I. správa MV nedoporučuje propuštění Bohumila LAUŠMANA, neboť by tím byly ohroženy důležité zájmy ČSSR.*“ AMV ČR, fond A-9, inv. j. 719.

³⁹ AMV ČR, fond A-34, inv. j. 992. Zahraniční spolupracovník KAREL. Rozbor dosavadní spolupráce a pracovní charakteristika, 1956 – 1967. Další text je v podstatě shodný s autorovým článkem Rakouský pašerák agentem StB. Únosy v režii politické policie. In: Revue Proglas (2001), č. 8, s. 24 –27.

amerických agentů“. Jeho cest do Maďarska a posléze i do Československa využíval Jozef Vicen, slovenský exulant, Státní bezpečností považovaný za „rezidenta americké rozvědky“.

V červenci 1956, po první cestě do Československé republiky, maďarská státní bezpečnost požádala o pomoc pro svého agenta při plnění „úkolů pro Vicena“; zároveň měla být prováděna i jeho kontrola. „PUSKAS“ při těchto cestách rovněž využíval faktu, že celní prohlídkou procházel bez problémů a pašoval ve velkém. „Každé cesty do ČSR [s agentem „ALFONSEM“ – pozn. aut.] využili k bezcelnímu dovozu zlata, hodinek a jiných výrobků, které se daly v ČSR s vysokým ziskem zpeněžit. Pro potřeby čs. průmyslu dovezli celkem 1962 kg niklu. Z ČSR vyváželi počátku fotoaparáty, později brilianty, šperky, starožitnosti, cenné obrazy a jiné...“

Po vypuknutí revoluce v Maďarsku agent „PUSKAS“ ztratil spojení se svými maďarskými řídicími orgány a byl posléze plně přezvat do řízení II. správou MV (do registru svazků byl jako „ARNO“ s registračním číslem 5151 zaregistrován 21. listopadu 1956).⁴⁰ Jeho úkolování Státní bezpečnost v polovině prosince 1956 „přednostně“ orientovala na Jozefa Vicena („EVA“), který byl „jedním z našich hlavních objektů zájmu po linii Amerika“. Kontrarozvědka StB již počátkem března 1957 konstatovala, že přípravy k „odluce“ probíhají „úspěšně“. Okolnosti únosu později StB popsala: „K odluce Vicena bylo využito skutečnosti, že vyslal spolupracovníka KARLA na dobu od 23. 4. – 4. 5. 1957 s rozvědnými úkoly do ČSR autem jako vízového cizince. Využili jsme toho a 2. 5. 1957 jsme ilegálně i s vozem vysadili spolupracovníka do Vídně [...] Pozval ho k sobě do auta a po omámení ilegálně dopravil do ČSR [...] Dne 4. 5. 1957 se podle plánu, stanoveném Vicenem, oficiálně vrátil do Rakouska [...] V souvislosti s tím byla likvidována i jeho rozvědná síť v celkovém počtu asi 17ti osob.“

Kromě přípravy únosu zvládl „ARNO“ ještě zpracovat „vyčerpávající charakteristiky“ včetně „došetření celkem 13ti osob z řad vídeňských pašeráků a šmelinářů“. V několika případech získal závažné kompromitující údaje, které II. správě MV následně umožnily dva z nich pod krycími jmény „MÁJ“ a „ERIKA“ získat k agenturní spolupráci.

Již od ledna 1957 StB agenta „ARNO“ navíc – v rámci akce „SOLUX“ – zaměřila na proniknutí do rakouské firmy na bižuterii Svarovsky. Cílem operace bylo získat výrobní postupy a technologii výroby včetně plánů speciálních strojů. „Šlo o plnění vládního úkolu, který byl poměrně úspěšně ukončen koncem roku 1963. Pro zdárné plnění úkolů v této akci získal KAREL dalšího zahraničního spolupracovníka s krycím jménem „FUX...“

⁴⁰ Agenturní svazek s reg. č. 5151 byl pod krycím jménem „ARNO“ (posléze „LEO“, od 28. 2. 1964 „KARL“) zaevidován 21. 11. 1956, 23. 11. 1964 vydán díl č. I, 5. 6. 1969 převidován do registru FSZS pod reg. č. 199.

V srpnu 1957 obdržel agent „ARNO“ nový úkol. Zřejmě z popudu sovětského KGB měl unést z Mnichova někdejšího atamana Nikifora Horbanjuka (akce „GOMEZ“), tehdy vyššího politického funkcionáře Organizace ukrajinských nacionalistů. „Odluka“ Horbanjuka byla poprvé plánována na přelomu března a dubna 1958. Příslušníci Státní bezpečnosti seznámili agenta „ARNO“ s jeho pomocníkem, agentem českého původu s krycím jménem „HOTÁREK“⁴¹, oba je vyškolili k používání speciálních technických a chemických prostředků a vybavili falešnými doklady. „Nakonec byla akce z politických důvodů odložena.“

O několik měsíců později však již únosu nestálo nic v cestě. Jak konstatovala analýza z roku 1968: „*Jeho odluku provedl KAREL za pomoci spolupracovníka HOTÁRKA v Mnichově dne 26. 9. 1958 [pravděpodobně již o den dříve – pozn. aut.]. KAREL ani HOTÁREK se se jmenovaným osobně nikdy nesetkali, pouze KAREL ho před odlukou několikrát odsledoval. Při odluce se Horbanjukovi legitimovali jako příslušníci západoněmecké kriminální policie s tím, aby s nimi odjel podat svědectví k osobě jeho zadrženého přítele. Vše proběhlo hladce a jmenovaný byl ihned v autě omámen uspávacími prostředky a tak oba spolupracovníky viděl jen několik vteřin. Horbanjuk na jedno oko téměř vůbec nevidí a v době odluky byl již značně senilní. Dne 24. 3. 1966 byl cestou milosti propuštěn z výkonu trestu a žije v domově pro přestárlé osoby v Heřmanově Městci, okr. Chrudim...*“ Jako odměnu za akce „EVA“ a „GOMEZ“ obdržel agent „ARNO“ od Státní bezpečnosti 260 000 rakouských šilinků.

Při rozboru osobnosti agenta ARNO/LEO/KARL uváděla StB jako hlavní důvod jeho spolupráce s americkými zpravodajskými orgány (prostřednictvím Vicena) „*usnadnění*“ pašování a následných nedovolených obchodů. „*Je však zřejmé, že i na něho měla také vliv protikomunistická propaganda a štvání, vedená proti socialistickým zemím v zahraničí. Ve jménu uspokojení vlastních požadavků [...] byl ochoten učinit cokoliv. Neměl vlastní politický názor a jen instinktivní odpor k boháčům. Bez hlubších skrupulí přijal proto spolupráci s orgány MLR a stejně tak přistoupil na spolupráci s námi, když v MLR probíhala kontrarevoluce. Z dřívější činnosti věděl, že bude při pašováních a šmelinách kryt před postihem a navíc, že získá i přímou pomoc. Tuto jeho představu jsme mu splnili v nečekaném rozsahu. Proto také i on plnil (podle našich měřítek) všechny úkoly s iniciativou a ochotou...*“

Díky úspěšně provedeným únosům hodnotila StB agenta ARNO/LEO koncem padesátých let vysoce pozitivně. Díky benevolenci a aktivní pomoci řídicího příslušníka kpt.

⁴¹ Agent „HOTÁREK“ (později „KRAUS“ a „MAXIM“) spolupracoval s různými útvary Státní bezpečnosti od listopadu 1951 až do ledna 1973, kdy byl jeho svazek archivován. Srov. a. č. 688889 MV.

Jiřího Novického (1926 - 2002) a jeho nadřízených se agentovi obchody rozrostly do „obrovských rozměrů“. Za přispění příslušníků II. správy MV, Veřejné bezpečnosti a některých tajných spolupracovníků byla vytvořena „síť nákupčích a tupařů nákupu u soukromníků, v prodejních ANTIKVVY, u PZO ARTIA apod.“

Podle zachovaného přehledu agent během čtyř let bezcelně dovezl či vyvezl 202 kg zlata za téměř 9 milionů korun, 1962 kg niklu pro Podnik zahraničního obchodu Feromet (v ceně téměř 19 000 USD), 1590 kusů hodiniek (zisk 60 000 šilinků), 2 osobní automobily a 1 mikrobus (všechna auta pro StB), brilianty od PZO Artia za 64 000 USD, šperky, umělecké předměty, starožitnosti, alkohol a stříbro za více než 7 milionů korun atd. Kontrarozvědka StB se posléze chlubila, že po výměně řídicích orgánů koncem dubna 1960 bylo agentovi „povoleno dovést již jen několik kg zlata, ukončit započaté nákupy a vyřídit sporné případy prodeje a nákupů. Po této době mohl a to pouze omezenou dobu provádět nákupy u PZO ARTIA za valuty a menší část za čs. měnu v prodejních ANTIKVVY.“ O jak rozsáhlou akci podporovanou komunistickými hospodářskými subjekty šlo, svědčí fakt, že „všechen nákup za valuty v ČSSR byl proveden prostřednictvím PZO ARTIA a menší části u PZO KOOSPOL a CENTROTEX. V absolutní většině šlo o brilianty nebo o briliantové šperky, uvolněné ze státních rezerv a minimálně o starožitnosti a cenné obrazy. Obdobné nákupy za čs. měnu byly v převážné většině zakoupeny a u soukromníků a menší v prodejních ANTIKVVY...“

Zpráva analytiků StB pokračovala: „Po dlouhou dobu jeho obchodů v ČSSR stačil mimo pohodlného zabezpečení své rodiny vysoké částky lehkomyšlně utrácet se ženami a ve společnosti. Nezvažoval hodnotu peněz, prováděl neuvážené nákupy starožitností a mezi nimi i falzifikátů a tím prodával vysoké částky peněz. Vlivem působení dalších řídicích orgánů byl uvážlivější při utrácení. Postavil si a přepychově zařídil vilu v ceně cca 1,000.000 šilinků, později zakoupil menší penzion v rakouských Tyrolích, který rozšířil a doplnil. V r. 1963 započal stavět horský hotel, který právě [1968 – pozn. aut.] dokončuje. Několikrát nás požádal o půjčku až do částky 1 – 2 milionů šilinků s tím, že můžeme být jeho podílníky nebo že nám do 2 roků půjčku splatí i s úroky. Rovněž na naši radu začal investovat peníze i do jiného legálního podnikání. V NSR vybudoval firmu na čištění topných zařízení s využitím velmi účinného patentu. Protekcemi a úplatami získal povolení k trvalému pobytu v NSR a k provozu svého podniku, který se mu podařilo rozšířit i do jiných míst NSR, do Rakouska a záp. Berlína. Jeho zákazníci jsou státní úřady, velké podniky a závody a mezi nimi jsou i takové, které mohou být objekty našeho kontrarozvědného i rozvědného zájmu. Provoz jeho podniku mu usnadňuje pronikat bez rizika do některých zájmových objektů.“

Koncem šedesátých let Státní bezpečnost hodnotila fakt, že ARNO/LEO/KARL byl vídeňskou galerkou „uznáván“ za vynikajícího „odborníka“ a organizátora, jako dekonspirující. Čtyřlétý tok briliantů, zlata, stříbra a dalších cenností pašovaný jeho prostřednictvím z Československa s největší pravděpodobností nepřilákal k jeho osobě pouze policejní, respektive soudní orgány (rakouský tisk ho měl v průběhu jednoho procesu v roce 1962 nazývat „králem pašeráků a šmelinářů“), ale také zpravodajské služby.

Od listopadu 1958 začal agent intenzivně připravovat únos vedoucího jedné frakce Organizace ukrajinských nacionalistů Stěpana Bandery (akce „BORIS“). „*Tento mimořádně náročný úkol za velmi ztížených podmínek KAREL rovněž splnil. Celkem dvakrát krátce před provedením odluky byla akce odložena na příkaz vedení ministerstva. Proto prakticky musel KAREL úkol plnit 3x vždy se stejnou náročností.*“ Nejzajímavější však byl konec akce: 15. října 1959, dva dny před plánovanou „odlukou“, byl Bandera zavražděn agentem KGB Bogdanem Stašinským.⁴²

S nemenším zaujetím přistoupil „KARL“ k přípravám akce „DISK-DORN“ - únosu vrcholového představitele slovenských separatistů Ferdinanda Durčanského. Po několika odkladech byla celá operace, i přes rozsáhlou agentovu přípravu, v roce 1962 vedením ministerstva vnitra definitivně zrušena. Stejně skončila i akce „BRATŘI“, tj. „*ustanovení místa pobytu, denního režimu a poznání celého okolí apod. k provedení odluky*“ Josefa Mašína ze Spolkové republiky Německo.⁴³

Z některých indicií vyplývá, že agent ARNO/LEO/KARL se zpočátku nebyl schopen vyrovnat se změnou zahraničně politické situace v Evropě, pochopit fakt, že Státní bezpečnost si již nemůže dovolit to, co bylo v podstatě běžnou praxí v padesátých letech. Nadále však byly vysoce hodnoceny jeho zpravodajské aktivity například v akci „VIZÁŽ“, kdy měl prozkoumat např. atomové vládní kryty v Bavorsku, údajně i centrálu německé zpravodajské služby BND v Pullachu a některé další vojenské objekty, o nichž až dosud ani I. správa MV ani zpravodajská správa Generálního štábu neměly ponětí.

Od srpna 1956 do konce roku 1967 realizovala StB s Hubertem Schiestlem celkem 142 schůzek, zejména na území Československa, východního Berlína a v Rakousku. „*Za tuto dobu podal celkem 844 – převážně písemných zpráv dobré až velmi dobré obsahové hodnoty*

⁴² Srov. např. ANDREW, Christopher; GORDIJEVSKIJ, Oleg; KGB. Důvěrná zpráva o zahraničních operacích od Lenina ke Gorbačovovi. East Art Agency Publishers, Praha 1994, s. 374; ARMSTRONG, John A.; Ukrainian Nationalism. Ukrainian Academic Press, Englewood, Colorado 1990, s. 236.

⁴³ Agenturně pátrací (později pozorovací) svazek byl k osobě J. Mašína zaveden 11. 6. 1958, archivován 19. 5. 1969 pod a.č. 604708. Srov. AMV ČR, fond H-698.

[...] *Spolupracovník nám otypoval a prověřil řadu cizinců, z nichž bylo 7 úspěšně zaverbováno jako zahraniční spolupracovníci. Celkem se 17 zahraničními spolupracovníky zprostředkoval spojání, tj. budoval, naplňoval a vybíral mrtvé schránky, dával do poštovní dopravy v zahraniční zásilky s instrukcemi, úkoly, pomůckami, financemi apod.*“

Analytici se v jeho agenturním svazku snažili nalézt jakýkoli důkaz o jeho případné spolupráci s některou ze západních tajných služeb. „*Se spolupracovníkem KARLEM jsme ve spojení od srpna 1956 a není znám případ tak intenzivní a široké spolupráce se zahraničním spolupracovníkem, jako je u tohoto spol. Již samotný fakt vylučuje, že by naše spolupráce mohla zůstat naprosto utajena...*“ Dospěli dokonce k těmto závěrům: „*Spolupracovníkovi KARLOVI jsme vytvořili pověst nejschopnějšího a nejvýkonnějšího zahraničního spolupracovníka v historii čs. socialistické kontrarozvědky. Nepřipustili jsme nejmenších pochyb (v důsledku úspěšných odluk Vicena a Horbanjuka) o jeho spolehlivosti a věrnosti a proto nebyla ani jednou provedena vážnější prověrka a nebo zajišťována jeho kontrola [...] Honba za efekty byla v daném případě tolerována a někdy i podporována vedením II. správy i ministerstva vnitra. Neexistoval dlouhodobý plán spolupráce a nejednou musel spolupracovník ve stejnou dobu plnit velký počet úkolů přesahujících jeho fyzické schopnosti. Vedlo to k nedodržování potřebných zásad agenturně-operativní práce a ve spolupracovníkovi to vytvářelo pocit naprostého bezpečí a neomezených možností.*“

I přes jistou nedůvěru za Pražského jara pokračovala agentova tajná spolupráce s kontrarozvědkou StB pod novým krycím jménem „KAROLINA“ i v sedmdesátých letech. Zaměřen byl do akcí „PRÁVNÍK“, „LEOŠ“ (Václav Valeš), „ZEMAN“ (Vladimír Veselý) a některých dalších. I přes jeho vyšetřování ze strany rakouských a německých orgánů se StB zjevně s agentem, který znal veškeré metody její práce, obávala přerušit kontakt. Ekonomická kontrarozvědka (XI. správa SNB) se agenturní svazek s registračním číslem 199 odvážila uložit do archivu až v srpnu 1985.⁴⁴

Všechny podrobněji prezentované únosy jsou charakteristické pro agenturně-operativní činnost Státní bezpečnosti v letech, kdy byly zorganizovány a provedeny. Iničiátoři i vykonavatelé akcí z přelomu čtyřicátých a padesátých let byli nemilosrdně semletí soukolím totalitní komunistické mašinérie. Jejich oběti měly různé osudy: V. Söhnel měl štěstí a přežil, nikoliv tak J. Vávra-Stařfk, kterého 27. srpna 1953 neminula poprava. B. Laušman sice přestál bez fyzické úhony únos i soud, svobody se nedočkal - zemřel 9. května 1963 ve vězení.⁴⁵

⁴⁴ Zbytek svazku II. a XI. správy FMV/SNB byl archivován 6. 8. 1985 pod a.č. Z-5518.

⁴⁵ Srov. KAPLAN, Karel; Bohumil Laušman – vězení a smrt. In: Soudobé dějiny, č. 2-3, s. 302 – 309.

Obdobně se projevíly paradoxy dějin i v případech J. Vicena a N. Horbanjuka, kteří se mohli s ministrem vnitra Rudolfem Barákem posléze setkat ve vězení. Oba se dočkali svobody, přestárlý Horbanjuk však již nikoliv v takové zdravotním stavu, aby chápal, co se s ním na sklonku života dělo.

PŘÍLOHA 1: Hlášení velitele skupiny BAb pplk. Oskara Valeše o úspěšném zakončení akce „MAX“ ze dne 31. července 1950, Praha.

PŘÍSNĚ TAJNÉ

Hlášení [...] ⁴⁶

jen pro soudruha ministra

Hlásím úspěšné zakončení „akce Max“, t. j. předání JUDr Viléma SÖHNELA, žijícího posledně v Mnichově, orgánům naší státní bezpečnosti v Ruzyni 30 t. m.

Úkol předat SÖHNELA naší státní bezpečnosti byl skupině BAb postaven v červenci minulého roku soudruhem J. VESELÝM s tím, že SÖHNEL je klíčem k vyřešení případu „Atentát“.⁴⁷

V. SÖHNEL žil nejprve ve Vídni, pak se přestěhoval do Salzburgu, kde bydlel nehlášen u inspektora rakouské kriminální policie, a od něho se později odstěhoval do Mnichova.

Bylo třeba sledovat SÖHNELA, o kterém jsme neměli téměř žádných poznatků, s velmi omezeným vlastním aparátem v Rakousku, později v Mnichově, abychom zjistili[,] kde žije a pracuje SÖHNEL. Sledování bylo velmi obtížné a pevně zachytit jeho stopu se nám podařilo teprve v listopadu minulého roku. – Potom nastalo stádium zjišťování jeho pohybu, styků a zvyků. Ukázalo se, že SÖHNEL, který čas od času žil na falešné dokumenty, je velmi opatrný a práce po této linii šla jen pomalu kupředu. – Teprve po skončení tohoto stadia jsme mohli začít s přípravou a konečně s realizací.

⁴⁶ Přes slova „soudruha ministra“ bylo rukou napsáno a podtrženo „s. Valeš“; uprostřed dokumentu zhruba ve stejné výši pak „Š“ v kroužku.

⁴⁷ Srov. DVOŘÁKOVÁ, Zora: Smrt pro tři ministry. Vydavatelství OPAVSKO, 1998; TOMEK, Prokop: "Případ Dr. Dolžel a spol." - vazební podmínky osob "Případu Krčmař", in Securitas Imperii (2001), č. 7, s. 12-35.

Po proniknutí do SÖHNELOVA úzkého rodinného kruhu se tohoto podařilo vylákat na cestu z Mnichova přes Salzburg a Linec do Vídně. Na této cestě byl na naši žádost zadržen 28. 7. 1950 při přejezdu z amerického do sovětského pásma sovětskými pohraničními orgány, spolu s agentem CIC, bývalým důstojníkem SS REICHRADEM. – REICHRADA si vyžádaly sovětské orgány v Rakousku k vyšetřování.

Řízením „akce Max“ jsem pověřil soudruha
mjr. ŠINDELÁŘE.

Vzhledem k úspěšnému zakončení a zároveň proto, že soudruh ŠINDELÁŘ vedl s úspěchem i akci Vávra – Stařík – navrhuji, aby byl povýšen na podplukovníka.

Na „akci Max“ pracovali dále tyto soudruzi z centrály:
ppor. Karel MASOPUST a
škpt. Alois SAMEC.[...] ⁴⁸

Navrhuji, aby oba jmenovaní byli povýšeni, anebo jim vyslovena pochvala.

Dalším spolupracovníkům, kteří se zúčastnili této akce[,] jsem zařídil tuto odměnu:
Agentovi F. (který je ve velmi špatném zdravotním stavu) měsíc rekreace v Tatrách.
Agentovi H. (který nám propůjčil svůj vůz) 5.000 schillingů.
Agentovi K. 2.000 schillingů.

Žádám o dodatečný souhlas.

Velitel BAB:

[...] ⁴⁹

31. 7. 1950

[...] ⁵⁰

Archiv ministerstva vnitra Brno-Kanice, personální spis Jiřího Šindeláře.

⁴⁸ Jméno bylo zatrženo; před hodnotou byla malá 1. v kroužku, odkazující na Veselého poznámku (viz níže).

⁴⁹ Vlastnoruční podpis „pplk. Valeš“.

⁵⁰ Dne 2. 8. 1950 ministr národní bezpečnosti Ladislav Kopřiva pod hlášení napsal: „Souhlasím. Žádám o konkrétní návrhy pro kolegium.“ Pod tím byla rukopisná poznámka Jindřicha Veselého z téhož dne: „I. Bude nutno vyslechnouti A. Samce ve věci jistého Leopolda Finkouse. Dal jsem příkaz, aby výslech byl proveden vyššími orgány v Ruzyni za přítomnosti Samcova velitele. Teprve po vyhodnocení tohoto výslechu je možno projednatí návrh na jeho odměnu.“

PŘÍLOHA 2: Informace náčelníka I. správy MV plk. Čestmíra Podzemného o archivované akci „ALEX“ ze dne 13. ledna 1969, Praha.

[...] ⁵¹

Vážený soudruhu ministře. ⁵²

Na základě Vašeho pokynu podáváme stručnou informaci o Bohumilu LAUŠMANOVI, bývalém ministru československé vlády. Informace je zpracována z materiálů, nacházejících se na I. správě MV ve svazku ALEX č. AS-1544. ⁵³

Bývalý ministr československé vlády a představitel soc[iální] dem[okracie] v ČSR opustil území ČSR a překročil ilegálně hranice v prostoru Nýrsko do NSR dne 31. 12. 1949.

Po svém útěku do zahraničí navázal Bohumil LAUŠMAN styk s československou zrádnou emigrací, americkou, francouzskou a jugoslávskou rozvědkou, jejichž byl spolupracovníkem [sic!]. Z těchto pozic vyvíjel nepřátelskou činnost proti československému státu s cílem svržení politického zřízení[,] v jejímž čele stála Komunistická strana Československa.

V důsledku nepřátelské činnosti Bohumila LAUŠMANA proti ČSR bylo rozhodnuto zneškodnit jeho činnost. Tímto úkolem byla pověřena I. správa ministerstva vnitra.

Na základě schváleného plánu operace, jejímž cílem bylo zneškodnění nepřátelské činnosti [!] Bohumila LAUŠMANA byl proveden jeho únos z území Rakouska do ČSR v prosinci 1953, který provedla I. správa MV.

Návrh na provedení únosu Bohumila LAUŠMANA schválil dne 18. prosince 1953 ministr vnitra Rudolf Barák. Návrh na operaci připravil a akci prováděl pracovník rezidentury I. správy MV ve Vídni s. Kubeš Miroslav. Dále při provádění akce únosu byli přímo aktivně zúčastněni tři spolupracovníci vídeňské rezidentury Günter, Hake ⁵⁴ a Kozák (Všichni tři spolupracovníci jsou rakouské státní příslušnosti.)

⁵¹ Dopis I. správa MV odeslala pod čj. A-0011/010-69.

⁵² Federálním ministrem vnitra byl Jan Pelnář.

⁵³ Přestože šlo o svazek uložený ve zvláštním archivu I. správy MV a jeho skartace není v archivním protokolu vyznačena, byl zřejmě někdy po zpracování tohoto dopisu zničen.

⁵⁴ Správně „HACKE“. Spolupracovníci „GÜNTER“ a „HACKE“ byli identifikováni; „KOZÁK“ s největší pravděpodobností. Jejich agenturní svazky byly zničeny při skartacích 6. 12. 1989.

Operace únosu proběhla následovně: spolupracovník Günter měl přátelský styk s Bohumilem LAUŠMANEM na území Rakouska a požíval jeho důvěru. V den operace⁵⁵ při návštěvě u Bohumila LAUŠMANA mu dal Günter do alkoholického nápoje chemický přípravek, jehož požitím byl LAUŠMAN uveden do takového stavu, že byl ovladatelný. Pak byl Bohumil LAUŠMAN dopraven motorovým vozidlem ze Salzburgu do Vídně a diplomatickým vozidlem až na území ČSSR, kde byl předán příslušným orgánům soudu a prokuratury.⁵⁶

Po zmizení Bohumila LAUŠMANA z území Rakouska československá emigrace a západní tiskové agentury přinášely různě vzájemně si odporující zprávy, jako např.: Bohumil LAUŠMAN se vrátil do ČSSR dobrovolně a rovněž že Bohumil LAUŠMAN byl unesen československou tajnou službou apod.

Po veřejném prohlášení B. L. v ČSSR na tiskové konferenci v první polovině roku 1954 vznikl rozkol a vzájemná nedůvěra v československé zrádné emigraci v zahraničí. Jednotliví emigranti pracující ve službách imperialistických špionážních služeb ztráceli jejich důvěru. Lidé na Západě, kteří se stýkali s Bohumilem LAUŠMANEM byli tímto aktem kompromitováni.

V ČSSR bylo prohlášení Bohumila LAUŠMANA rovněž využito v předvolební situaci.

Jakým způsobem bylo návratu Bohumila LAUŠMANA využíváno dále k vnitropolitickým cílům[,] z materiálů I. správy MV nelze posoudit. Celý případ Bohumila LAUŠMANA po jeho návratu do ČSSR zpracovávala Správa vyšetřování ministerstva vnitra, kde se zřejmě budou nacházet další materiály.

Poznamenáváme, že v případě zveřejňování skutečností k únosu Bohumila LAUŠMANA by mohlo dojít k ohrožení spolupracovníků Güntera, Hakeho a Kozáka, eventuelně jejich rodin na území Rakouska.⁵⁷

Zpracoval:
mj. Pavliš⁵⁸

Náčelník I. správy MV
plk. Č. PODZEMNÝ

⁵⁵ Tj. 23. 12. 1953.

⁵⁶ Předán byl samozřejmě správě vyšetřování MV.

⁵⁷ V lednu 1969 již byl Herman Rauscher (alias „GÜNTER“, respektive „MARET“) díky defekci a „zradě“ Ladislava Bittmana-BRYCHTY třetím měsícem „stažený“ na území ČSSR; v rukou rakouských úřadů však zůstala jeho manželka.

⁵⁸ Vlastním jménem Vilém Koziolek.

Archiv ministerstva vnitra ČR, fond A 8/II, inv. j. 79.

PŘÍLOHA 3: Úřední záznam npor. Miroslava Naclavače alias KUBEŠE o „transportu“ Bohumila Laušmana do ČSR ze dne 29. prosince 1953, Praha.

Pouze do rukou s. Moučky!

TAJNÉ

Úřední záznam č. 1

Vyhotoveno pouze v originále!

Věc: Záznam o vyjádřeních B. Laušmana, během transportu.

Dne 24. prosince 1953 jsem prováděl eskortu Laušmana. Tento byl ještě pod vlivem požití⁵⁹ alkoholu a jeho chování a jednání nasvědčovalo tomu, že si není vědom toho[,] co se s ním děje. Mluvil velmi nesouvisle a se zřejmými potížemi. Přeskakoval z problému na problém a vedle naprostých nesmyslů a fantasií hovořil také o věcech, které se shodují s našimi poznatky a skutečně se udály, jakož i o přípravě některých jednání a akcí.

Upouštím od popisování cesty samé a různých nesmyslných řečí, které vedl[,] a uvádím pouze závažné poznatky a sdělení, která během cesty učinil:

1. Sdělil, že se nedávno sešel s KRUPIČKOU, který mu přivezl cenné poznatky pro jeho práci. Sejde se s ním znova po novém roce a od tohoto setkání si velmi slibuje.

2. V lednu 1954 pojedje do JUGOSLAVIE, kde se setká s KARDELJEM a DJILASEM, se kterými povede důležitá jednání. Toto setkání bude mít pro něho a pro další práci veliký význam. Tentokrát se chce setkati i s TITEM. Dále sdělil, že DJILAS prohlásil[,] že za 8 – 10 miliard by mohl udělat skutečně něco velikého.

3. Vyzval mne[,] abych si vzal papír a pero a diktoval mi tato jména: ANTL, PARMA, ČERVENÝ, REICHERT, JORDÁN.

⁵⁹ Vlastnoruční podpis: „Pavliš“.

⁶⁰ Vlastnoruční podpis: „plk. Podzemný“.

Jméno JORDÁN však nevím přesně. Dobře jsem mu nerozuměl a když jsem se ho znova na tato jména ptal, řekl mi[,] že si je již nepamatuje. Vzápětí však znova prohlásil, že jde o jeho lidi. V té souvislosti počal hovořit o tom, že rakouská kompetentní místa odmítají udělit těmto lidem povolení k pobytu a tím na ně vytváří umělý tlak, aby tito lidé byli přístupnější návrhům i z jiné strany.

4. Dále nabízel během cesty zprávy z Československa, kterých prý může obstarat značné množství. V té souvislosti hovořil o velmi bezpečném spojení, které udržuje přes diplomata SANDNERA. Na mé další dotazy však více neřekl.

5. Při hovoru o jeho práci, se na mne obrátil s výtkou, že přesto že nám poslal již 4 balíky zpráv, nedostal od nás žádné další pokyny. Musíme prý na jeho zprávy urychleně reagovat. Dále se ohražoval proti tomu, že od něho požadujeme tolik dotazníků. Napsal prý již 4 a pořád prý na něm chceme něco nového. Vše[,] co ví[,] řekl prý již mistru HAJEROVI /foneticky, jde pravděpodobně o američana [!] jménem HIGHER, který je vedoucím expositury Svobodné Evropy v Salzburgu./ Závěrem prohlásil, že nás ujišťuje, že v boji proti bolševikům bude pokračovat do poslední kapky krve.

6. Po delší přestávce, během které opět mluvil nesmysly a fantasíroval[,] se na mne znova obrátil s otázkou, zda-li je mi známo o tom[,] co se připravuje na březem. Řekl jsem že ano, že však mi zajímají podrobnosti. Na to odpověděl: „No bude to pěkná věc. PLZEŇ, OSTRAVA a BRNO. Ptal jsem se[,] zda již má zajištěny přípravy. Podíval se na mne nepřítomně [a] řekl: „Vše je v pořádku. Avšak bude lepší[,] když tady o tom nebudem mluvit.“ A posunkem ukázal na vedle sedícího vojáka, člena eskorty. Během cesty se již k tomuto tematému nevrátil a nedal se ničím vyprovokovat k dalšímu vyjádření v tomto směru.

7. Dále se zmínil o své připravované cestě do VÍDNĚ. Řekl[,] že se sejde s předsedou SPOe /socialistické strany Rakouska/ drem SCHAEFEM [SCHÄRFEM], se kterým bude projednávatí účinnější opatření proti ČSR. Má prý návrh[,] jak zapojit rakouský rozhlas do tažení proti ČSR. Dále chce dosáhnouti užší spolupráce s SPOe v boji proti komunismu.

Toto jsou nejzávažnější body jeho vyjádření během cesty. Ostatní jeho řeči byly většinou velmi kusé a nesouvislé a není proto možné je správně reprodukovatí.

Závěrem upozorňuji, že LAUŠMAN dal během cesty několikrát najevo, že je přesvědčen, že jedná s američany, kteří ho vezou na nějaké jednání do INSRUCKU, později dokonce do ITALIE.

Zapsal:

npor. Kubeš

Archiv ministerstva vnitra ČR, ZV-127, operativní podsvazek 5.

PŘÍLOHA 4: Návrh náčelníka 2. odboru XI. správy SNB mjr. Jaroslava Koutníka na ukončení spolupráce se zahraničním tajným spolupracovníkem „KAROLINOU“ ze dne 13. února 1980, Praha.

[...]

Návrh odůvodňuji:

Zahraníční tajný spolupracovník „KAROLINA“ je ve styku s čsl. kontrarozvědkou od roku 1956, pro kterou plnil v úkoly v ČSSR i v zahraničí. Podílel se na zakončení likvidace spolupracovníka USA rozvědky v ČSSR a provedl odhluštění amerického rezidenta CIC [!] Josefa VICENA z Rakouska a bývalého generála [!] HORBANJUKA z NSR.

[...]

TS KAROLINA má dlouholeté zkušenosti na úseku spolupráce s čs. kontrarozvědkou. Byl seznámen téměř se všemi technickými prostředky, které čs. kontrarozvědkou používá – radiospojení, tajnopis, odposlech, budování mrtvých schránek, kontejnery, podstava dalších spolupracovníků. Proti sledování provádí sebekontrolu.

[...]

Následkem jednání, prověřování TS rakouskou státní policií a emigrací VESELÉHO⁶² je důvodné podezření, že je o něm známo v ČSSR i v zahraničí, že je ve styku s čsl. státní bezpečností.

Také jeho nereseriozní jednání v zamlčování nebo podávání neúplných informací ke svým stykům, malá iniciativa a zejména jeho soustředění jen na obchodní činnost narušují spolupráci s čsl. kontrarozvědkou.

⁶¹ Vlastnoruční podpis: „npor. Kubeš“.

⁶² Při vyšetřování Vladimíra Veselého koncem roku 1976 byl správou vyšetřování StB využit jako hlavní svědek právník H. Schiestl.

Navrhuji s TS KAROLINOU ukončit spolupráci a osobní svazek uložit do archivu SEO na dobu 10 let s možností jeho studia jen se souhlasem zástupce náčelníka XI. S-SNB.

[...] ⁶³

Archiv operativních a vyšetřovacích spisů MV ČR, a. č. Z-5518.

⁶³ Kromě mjr. J. Koutníka doporučil návrh ještě pplk. Široký; náčelník XI. správy SNB genmjr. Bohumír Molnár (dříve Motejlek !) a náměstek ministra vnitra ČSSR genmjr. Ján Pješčák dokument neschválili. Vzhledem k tomu, že archivace agenturního svazku byla provedena až v srpnu 1985, lze se domnívat, že Státní bezpečnost se ještě více než pět let obávala s TS „KAROLINA“ přerušit spolupráci.